

з нас і від нашого переосмислення. Адже людям різних країн, народам, релігій і соціальних систем треба жити на подарованій Богом планеті Земля.

Список використаних джерел

1. Березінський П. Економічна та екологічна, як основні, форми взаємодії суспільства з природним середовищем: правове визначення / П. Березінський // Південноукраїнський правничий часопис : щоквартал. наук. журнал. – 2011. – Вип. 4. – С. 166 -168.
2. Березінський П. Методологічні засади взаємодії суспільства з природним середовищем / П. Березінський // Часопис Київського університету права: наук.-теоретич. часопис – 2011. – Вип. 2. – С. 201 -205.
3. Бринчук М. М. Экологическое право (право окружающей среды): Учебник для высших юридических учебных заведений. – М. : Юристъ, 2000. – 688 с.
4. Ярчук Г. Екологічне виховання: сутність та основні напрями // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – С. 91-97.

Ключові слова: еколого-правовий нігілізм, природа, людина, екологічна свідомість, мораль.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І. Є.

Риндя Н. А., Леоненко Юлія Анатоліївна

студентки 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА САМОВІЛЬНЕ ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Відповідно до ст. 14 Конституції України, земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. У інформаційному бюлетені «Огляд стану земельних відносин в Україні» від 27.02.2017 року опублікованому Держгеокадастром України, інформація котрого базуються на офіційних даних, отриманих від 6-ти державних органів, які акумулюють інформацію щодо земельних відносин, наразі в Україні до земель сільськогосподарського призначення належить 42,7 млн га, що відносно загальної площі держави –70,8 %. В той же час, на законних підставах (власниками, орендарями) обробляється 93% таких земель, отже 7 % , а це приблизно 2,989 млн га. Відсутність відомостей про обробку певної частини земель сільськогосподарського призначення, ще не означає, що вони

не перебувають у користуванні осіб, які самовільно зайняли земельну ділянку.

Відповідно до ЗУ «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19.06.2003 самовільне зайняття земельної ділянки – будь-які дії, які свідчать про фактичне використання земельної ділянки за відсутності відповідного рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про її передачу у власність або надання у користування (оренду) або за відсутності вчиненого правочину щодо такої земельної ділянки, за винятком дій, які відповідно до закону є правомірними [5].

Використовуючи обмеження понять можна виділити такі критерії, завдяки яким зайняття земельної ділянки сільськогосподарського призначення треба вважати самовільним:

1. Земельна ділянка за цільовим призначенням належить до земель сільськогосподарського призначення (передбачено у ст. 22 Земельного Кодексу України) [1];

2. Самовільне зайняття виражається у вчиненні будь-яких активних дій стосовно земельної ділянки з боку порушника, наприклад, проведення посівних робіт;

3. Відсутнє рішення компетентного органу про передачу у власність чи надання у користування відповідної земельної ділянки;

4. Не було укладено будь-який правочин предметом якого би була дана земельна ділянка.

Однак, існують ситуації коли правочин був укладений, але більше не породжує юридично значущих наслідків. Наприклад, договір оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення. Аналізуючи ст. 31 та ст. 33 Закону України «Про оренду землі» від 06.10.1998 № 161-XIV, можна зробити такі висновки, що в разі припинення договору оренди на підставі закінчення строку, на який його було укладено, орендар земельної ділянки, що продовжує фактично нею користуватися протягом місяця і не отримав впродовж зазначеного терміну листа-повідомлення орендодавця про заперечення у поновленні договору оренди землі такий договір вважається поновленим на той самий строк і на тих самих умовах, які були передбачені договором. В такому випадку орендар зобов'язаний також протягом місяця укласти Додаткову угоду з орендодавцем. Тобто, якщо протягом місяця Додаткова угода не буде укладена, відповідна земельна ділянка може вважатися такою, що була самовільно зайнята.

У постанові пленуму Вищого господарського суду 17.05.2011 № 6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин» також зазначається, що не є самовільним використання земельної ділянки юридичною особою після зміни організаційно-правової форми цієї юридичної особи, якщо земельна ділянка використовується нею на підставі документа, який посвідчує право на земельну ділянку, виданого юридичній особі до її реорганіза-

ції. В той же час, вказується, що суди мають дослідити причини несвоєчасного оформлення документів і заходи вжиті суб'єктами господарювання для отримання правостановлюючих документів [7].

Якщо відповідні ознаки наявні, то можна говорити про самовільне зайняття земельної ділянки сільськогосподарського призначення, що відповідно до ст. 211 Земельного Кодексу України є правопорушенням, за яке може наступати цивільна, адміністративна або кримінальна відповідальність відповідно до законодавства.[1]

Відповідно до статті 53-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення самовільне зайняття земельної ділянки є адміністративним правопорушенням, за його вчинення передбачено накладення штрафу на громадян від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [3].

Статтю 197-1 Кримінального кодексу України встановлена і кримінальна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки, яким завдано значної шкоди її законному володільцю або власнику. Санкція статті передбачає покарання у вигляді штрафу від двохсот до трохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців. Шкода визнається значною, якщо вона у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян[2].

При визначенні відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки сільськогосподарського призначення береться до уваги розмір завданої шкоди, що в першу чергу, залежить від розміру такої ділянки.

Порядок визначення розміру шкоди передбачений Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву(родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу» від 25 липня 2007 р. № 963. У додатках до Методики зазначаються коефіцієнти розрахунку, в тому числі, для ділянки сільськогосподарського призначення і середньорічний дохід від використання земель за цільовим призначенням[6].

Аналізуючи судову практику стосовно винесення обвинувальних вироків за вчинення злочину, передбаченого ст. 197-1 Кримінального Кодексу України, можна зробити такі висновки. При винесенні обвинувального вироку особі, що у 2014 році самовільно зайняла земельну ділянку сільськогосподарського призначення загальною площею 76,99 га на території Дніпропетровської області, було призначено покарання у виді стягнення штрафу в дохід держави у розмірі 3,400 гривень та відшкодування шкоди у розмірі 74919,79 грн. Розмір завданої шкоди обчислювався відповідно до Методики [9].

Однак, за статистичними даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, середньостатистичний врожай соняшнику у 2016 році складав 19,0ц/га (1,9 т) [10].

Якщо проаналізувати дані в мережі Інтернет, в тому числі, дані Електронної зернової біржі України та «Аграрного бюлетеня», закупівельна ціна на умовах поставки EXW-елеватор за одну тунну соняшнику протягом серпня 2014 року складала не менше 4200 гривень.

Провівши розрахунки, можна стверджувати наступне: з загальної площі земельної ділянки 76,99 га соняшником було засіяно 50,77 га, то приблизна кількість зібраного соняшнику становить $1,9 * 50,77 = 96,463$ тонни. $96,463 * 4200 = 405144,6$ гривень. Тобто, сума можливого доходу тільки з 50,77 га більш ніж в 5 разів перевищує розмір накладеного штрафу та визначеної суми відшкодування шкоди у сукупності.

З цього можна зробити висновок, що наразі відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки сільськогосподарського призначення не можна назвати пропорційною, особливо, якщо врахувати зростання цін на сільськогосподарську продукцію і розмір можливого прибутку з земельної ділянки, яка використовується незаконно.

Тому наразі актуально внести зміни до законодавства у превентивних цілях для попередження вчинення правопорушень у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122.
4. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV (із змінами доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 46-47. – Ст. 280.
5. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 № 963-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.
6. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву(родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 р. № 963 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 55. – Ст. 31.
7. «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин»: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України 17.05.2011 № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0006600-11>.
8. Огляд стану земельних відносин в Україні: Бюлетень Державна служба з геодезії, картографії та кадастру України від 27.02.2017 № 3 [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua/info/biuletyn-ohliad-stanu-zemelnykh-vidnosyn-v-ukraini-3-liutyi-2017-roku/>.

9. Вирок Криворізького районного суду Дніпропетровської області від 29.10.2014 року по справі № 177/2251/14-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41172850>.
10. Панкратова Л. Цінова політика на ринку соняшника. Врожай – 2014 [Електронний ресурс] / Любов Панкратова // Аграрний Бюлетень. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://ab.org.ua/tsinova-politika-na-rinku-sonyashnika-vrozhay-2014/>.

Ключові слова: земельна ділянка сільськогосподарського призначення, відповідальність, шкода, самовільне зайняття, цільове призначення.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Годованюк А.Й.

Сіденко Вадим Валентинович

студент 4-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЖЕРЕЛА АГРАРНОГО ПРАВА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Після проведення аграрної і земельної реформи в Україні та враховуючи активні євроінтеграційні процеси, що відбуваються в нашій державі, виникає необхідність аналізу сучасної системи, структури і змісту аграрного законодавства та інших джерел правового регулювання у сфері виробництва сільськогосподарської продукції за умови їх узгодження з Конституцією України, систематизації та гармонізації з правом Європейського Союзу.

Самостійне значення аграрного права України в правовій системі нашої держави обумовлено наявністю специфічних джерел даної галузі. Філологічне тлумачення поняття «джерело» розкриває його сутність як те, що дає початок чомусь, з чого впливає, черпається певний процес або явище. У царині права – це вихідне начало, з якого починається, впливає як право в цілому, так і окремі його галузі. Загалом право впливає з об'єктивної потреби встановлення певних правил поведінки, необхідних для нормального функціонування суспільства, закріплених у відповідній доступній і зрозумілій формі. У межах галузі права ці правила поведінки спрямовуються на врегулювання якісно однорідних суспільних відносин. Джерела аграрного права – це форми зовнішнього виразу і закріплення правових норм, що врегульовують аграрні відносини [1].